

The pattern of border diplomacy of the Islamic Republic of Iran in the western borders of the country

Javad Kiani¹

Abdollah Beyrami²

Type of article: research article

Received: 26/12/2023

Accepted: 09/12/2024

NAJA Strategic Studies Quarterly/Vol.8/NO.4 (serial 30)/Winter 2024*5-32

DOR:10.1022034/ssj.2024.102623

Abstract

Background and purpose: One of the most important organizations that plays an important role in border interactions with neighboring countries is the Border Guard Command of the Islamic Republic of Iran. The current research seeks to design and compile a model of border diplomacy of the Border Guard Command of the Islamic Republic of Iran in the western borders of the country.

Methodology: The current research is descriptive and qualitative in terms of its practical purpose and in terms of the nature and method of data collection. The data collection tool is a semi-structured interview with a community including commanders (first-class border guards with letter of credence), experts and experts familiar with the subject of the research in the number of 16 people under the condition of theoretical saturation. Data analysis has been done using the three-level theme analysis method (basic, organizing and inclusive themes).

Findings: The findings of the research show that according to the participants, the pattern of border diplomacy of the Islamic Republic of Iran in the western borders of the country includes 4 overarching themes, 10 organizing themes and 73 basic themes. Political, security, cultural-social and economic concepts were the concepts that were extracted as overarching themes in this research.

Results: The results of the above research indicate that the western borders of the country, due to their functional and security importance, need to strengthen border interactions in the form of border diplomacy, and the model obtained in this research provides a framework to improve the aforementioned interactions. The dimensions obtained in this model show that attention and investment in these sectors are directly related to stable internal security; Because providing security in the border areas as the first layer of defense security will lead to strengthening the security in the central centers.

Keywords: model, border diplomacy, western borders, Islamic Republic of Iran.

---

1. Assistant Professor, Department of Border Patrol, Amin University of Police Sciences, Tehran, Iran(corresponding author), kiani.javad2014@gmail.com

2. Master's student of Border Sciences and Arts, Amin Comprehensive University of Police Sciences, Tehran, Iran, beyrami@gmail.com

الگوی دیپلماسی مرزی جمهوری اسلامی ایران در مرزهای غرب کشور

جواد کیانی^۱

عبدالله بیرامی^۲

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۰۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۲۰

فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا/ سال هشتم/ شماره ۴ (پیاپی ۳۰) - زمستان ۱۴۰۲ * ۳۲-۵

DOR:10.1022034/ssj.2024.102623

چکیده

زمینه و هدف: از مهم‌ترین ارگان‌هایی که نقشی مهم را در تعاملات مرزی با کشورهای هم‌جوار برعهده دارد، فرماندهی مرزبانی جمهوری اسلامی ایران است. پژوهش حاضر به دنبال طراحی و تدوین الگوی دیپلماسی مرزی فرماندهی مرزبانی جمهوری اسلامی ایران در مرزهای غرب کشور است.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ ماهیت و نحوه گردآوری داده‌ها از نوع توصیفی و کیفی است. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته است با جامعه‌ای شامل فرماندهان (مرزبانان درجه یک دارای استوارنامه)، خبرگان و کارشناسان آشنا به موضوع پژوهش به تعداد ۱۶ نفر به شرط اشباع نظری. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون سه سطحی (مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر) انجام گرفته است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از نظر مشارکت‌کنندگان، الگوی دیپلماسی مرزی جمهوری اسلامی ایران در مرزهای غرب کشور شامل ۴ مضمون فراگیر، ۱۰ مضمون سازمان‌دهنده و ۷۳ مضمون پایه است. مفاهیم سیاسی، امنیتی، فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی، مفاهیمی بودند که به عنوان مضامین فراگیر در این پژوهش استخراج شدند.

نتایج: نتایج حاصل از تحقیق بالا بیانگر این است که مرزهای غرب کشور به دلیل اهمیت کارکردی و امنیتی خود، نیازمند تقویت تعاملات مرزی در قالب دیپلماسی مرزی است و الگوی به‌دست‌آمده در این پژوهش، چارچوبی را در جهت ارتقای تعاملات مذکور ارائه می‌دهد. ابعاد به‌دست‌آمده در این الگو نشان می‌دهد که توجه و سرمایه‌گذاری در این بخش‌ها ارتباط مستقیمی با امنیت پایدار داخلی دارد؛ چراکه تأمین امنیت در نواحی مرزی به عنوان لایه اولیه امنیت دفاعی منجر به تقویت امنیت در کانون‌های مرکزی خواهد شد.

واژگان کلیدی: الگو، دیپلماسی مرزی، مرزهای غربی، جمهوری اسلامی ایران.

۱. استادیار گروه مرزبانی دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران (نویسنده مسئول)،

kiani.javad2014@gmail.com

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد علوم و فنون مرزی دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران،

beyrami@gmail.com

مقدمه

در متون تخصصی روابط بین‌الملل و سیاست خارجی، دیپلماسی دارای معانی و تعاریف متعددی است که به دو دسته قابل تقسیم هستند. عده ای دیپلماسی را «عمل هدایت روابط میان دولت‌ها از طریق نمایندگان رسمی آنها در داخل و خارج از کشورها» تعریف می‌کنند. از این حیث، باید دیپلماسی را نظام ارتباطات در جامعه بین‌الملل دانست که در چارچوب آن، دولت‌ها با یکدیگر تعامل دارند و روابط قاعده‌مند و پیچیده‌ای برقرار می‌کنند (نصیری‌پور، رئیسی و محبوبی، ۱۳۹۷: ۵۲). بر مبنای این تعریف، هدف دیپلماسی هدایت روابط بین کشورهای مستقل با وساطت نمایندگان منصوب آنها و کارکرد عمده آن، مدیریت روابط بین‌الملل به وسیله مذاکره است. عده‌ای دیگر دیپلماسی را «فن مدیریت تعامل با جهان خارج» یا «هنر و فن اداره سیاست خارجی، تنظیم روابط بین‌الملل و حل و فصل اختلافات بین‌المللی با استفاده از شیوه‌های مسالمت‌آمیز» دانسته‌اند. در کنار این تعاریف و برداشت‌های متفاوت نسبت به دیپلماسی، نکته‌ای که باید به آن توجه داشت این است که تغییر و تحولات صورت‌گرفته طی دهه‌های اخیر، زمینه را برای کاهش نقش دولت‌ها فراهم آورده است و موجب نقش‌آفرینی فزاینده بازیگران فروملی در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شده است (فرتسی^۱، ۲۰۲۱: ۴)؛ به گونه‌ای که بازیگران فروملی در عرصه سیاست خارجی نیز ورود یافته و ترجیح داده‌اند مسیرها و روش‌هایی را در سیاست خارجی برای تأثیرگذاری بر روابط بین‌الملل به کارگیرند که در چارچوب پارادایم‌های دیپلماسی قابل تبیین است. این مفهوم جدید - یعنی پارادایم‌های دیپلماسی یا دیپلماسی موازی - که در حال طی روند رو به گسترشی برای نظام‌مندشدن و توسعه است، در قالب مواردی همچون دیپلماسی زیست محیطی، دیپلماسی شهری، دیپلماسی مرزی و مانند آن نمود پیدا کرده است (متقی دستنایی و قربانی سپهر، ۱۳۹۹: ۵۶).

اگرچه بررسی‌های صورت‌گرفته نشان‌دهنده آن است که پارادایم‌های دیپلماسی در مراحل اولیه خود قرار دارد، با این وجود، تلاش برای مفهوم‌سازی و

نظام‌مند کردن از یک‌سو و شناخت اثرات توسعه این نوع دیپلماسی ازسوی دیگر، از اهمیت و جایگاه برجسته‌ای در عرصه‌های علمی و عملی برخوردار است. در این میان، دیپلماسی مرزی به‌عنوان یکی از حوزه‌های پارادایم‌مندی، به‌ویژه برای جمهوری اسلامی ایران، دارای اهمیت و جایگاه برجسته‌ای است؛ چراکه ایران کشوری است دارای مرزهای طولانی و با ۱۵ کشور دارای مرز مشترک خشکی و آبی است. وجود این مرزهای طولانی در کنار همسایگان متعدد، ورود به بحث دیپلماسی مرزی را به‌عنوان یک حوزه از پارادایم‌مندی ضرورت می‌بخشد (گریفیث^۱، ۲۰۱۹: ۲). ازسوی دیگر، نگاهی گذرا به مناطق مرزی کشور که با مسائل و مشکلات مختلف و متعددی نظیر توسعه‌نیافتگی، تبدیل مناطق مرزی به بن‌بست‌های ارتباطی، مسائل و مشکلات امنیتی، وجود تنش و چالش با فراسوی مرزها برای کنترل مرزها و مانند آن، دست در گریبان است، می‌تواند به‌سادگی ضرورت ورود به بحث دیپلماسی مرزی را نمایان کند (رضوی و خزایی، ۱۳۹۵: ۲۰). همچنین، در نظر گرفتن این موضوع که یکی از مولفه‌های مدیریت مناطق مرزی، انجام تعاملات سازنده در قالب دیپلماسی مرزی با کشورهای هم‌جوار است، توجه به این موضوع را از طرف نهادهای متولی به‌ویژه در مواقع بحرانی نمایان می‌کند.

در این بین، یکی از مهم‌ترین ارگان‌هایی که بیشترین نقش را در مدیریت نواحی مرزی به‌عهده دارد، فرماندهی مرزبانی جمهوری اسلامی ایران است. این ارگان نظامی براساس قوانین جاری کشور، مسئولیت برقراری نظم و امنیت در مناطق مرزی را به‌عهده داشته و در راستای انجام این امر مهم، نیازمند برقراری ارتباط با همسایگان در مناطق مرزی و انجام تعاملات در قالب دیپلماسی مرزی است. با در نظر داشتن این موضوع که مناطق مرزی جمهوری اسلامی ایران به‌دلیل برخورداری از ویژگی‌هایی مانند دوری از مرکز، انزوای جغرافیایی، توسعه‌نیافتگی، بی‌ثباتی در کشورهای همسایه و عدم تسلط بر مرزهای خود، وجود جنگ و مناقشات مرزی بین کشورهای همسایه، وجود نیروهای واگرا و همچنین، اقلیم خشن (خشک و بیابانی در مرزهای شرقی و سرد و کوهستانی

در مرزهای غربی) و مانند آن، بسترساز شکل‌گیری انواع بحران‌های طبیعی و غیرطبیعی است و این موضوع، نیازمند داشتن برنامه‌ریزی و چشم‌انداز متناسب با هرگونه تهدیدات امنیتی است. با توجه به این موضوع که فرماندهی مرزبانی اولین نهاد مواجهه با هرگونه تهدیدات امنیتی درون و برون مرزی در مناطق مرزی است، نیاز است که در قالب پژوهشی مستدل و علمی، الگویی از دیپلماسی مرزی برای این فرماندهی در مدیریت نواحی مرزی ترسیم و برای پیاده‌سازی به یگان‌های تابعه ارسال شود.

پیاده‌سازی سیاست‌های مذکور و پیشگیری از پیدایش هرگونه تهدید امنیتی و بحران درون و برون مرزی در این نواحی، انجام دیپلماسی در بین مرزبانان دو کشور را می‌طلبد. با در نظر گرفتن این موضوع، ترسیم الگوی دیپلماسی مرزی در مدیریت مناطق مرزی از موضوعات مهمی است که می‌تواند در اجرای سیاست‌های مزبور تأثیرگذار باشد. نگارنده با مدنظر قرار دادن اهمیت این موضوع سعی کرده‌است تا با مطالعه نظریه‌ها و متون مرتبط با دیپلماسی مرزی و همچنین، انجام بررسی‌های میدانی در بین مرزبانان، به ترسیم الگوی مذکور بپردازد. شناخت ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های تأثیرگذار در موضوع بالا می‌تواند برای مرزبانان در مواقع بحرانی کمک قابل توجهی باشد. با مدنظر قرار دادن این موضوع که بحران‌های طبیعی و غیرطبیعی موجود در نواحی مرزی - که می‌تواند بستر لازم برای شکل‌گیری هرگونه تنش در این مناطق باشد - بیشتر از فرصت‌های آن است، با انجام این تحقیق می‌توان الگویی را برای مدیریت نواحی مرزی در ارتباط با کشورهای هم‌جوار به مرزبانان ارائه و با ارائه الگویی جامع در ارتباط با دیپلماسی مرزی، می‌توان به حل و فصل بسیاری از تهدیدات امنیتی موجود در نواحی مرزی کمک کرد. ترسیم الگوی موصوف در این پژوهش، نیازمند پاسخ‌گویی به این سوال است که «الگوی دیپلماسی مرزی جمهوری اسلامی ایران در مرزهای غرب کشور کدام است؟»

پیشینه

کمالی و محمدیان (۱۴۰۱) در تألیفی با عنوان «راهنمای دیپلماسی عمومی در مأموریت‌های برون مرزی؛ اصول اطلاع‌رسانی و برقراری ارتباط موثر با مخاطبان

خارجی» به مباحث مربوط به دیپلماسی پرداخته و بر ضرورت کسب شناخت نسبت به ارزش‌ها و فرهنگ حاکم بر کشور محل مأموریت از طرف تمام مأموران و کارشناسان اعزامی به مأموریت‌های برون‌مرزی تأکید کرده‌اند.

زارع مهدوی و شهبازی (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی نشانگاه‌های دیپلماسی انتظامی در مرزهای ایران و پاکستان» به این نتیجه رسیده‌اند که نیروی انتظامی می‌تواند با فعال‌سازی دیپلماسی انتظامی با سلسله‌مراتب قدرت در استان سیستان و بلوچستان و همین‌طور فعال‌سازی دیپلماسی انتظامی با پلیس لوئیز و ایالتی در ایالت بلوچستان پاکستان نقش مهمی را در مقابله با جرایم و استرداد مجرمین و متهمین متواری و نیز اشراف اطلاعاتی منطقه ایفا کند.

امیری (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «جایگاه ارمنستان در دیپلماسی مرزی جمهوری اسلامی ایران» به این نتیجه رسیده‌است که باتوجه‌به اینکه جمعیت فعال اقتصادی در منطقه قفقاز جنوبی ۹۴/۳ میلیون نفر و تولید ناخالص داخلی منطقه ۱/۹ هزار میلیارد دلار است، گسترش روابط اقتصادی از طریق دیپلماسی مرزی و بهبود روابط با اعضای اوراسیا، امکان ارتباط تجاری با جمعیتی حدود ۱۸۴ میلیون نفری را برای ایران فراهم می‌کند.

نادری‌چنار و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «نقش دیپلماسی مرزی در احقاق حقوق مرزنشینان ایران و ترکمنستان» به این نتیجه رسیده‌اند که جمهوری اسلامی ایران هنوز نتوانسته است به‌خوبی از ظرفیت‌های مرزی خود برای پاسخ‌گویی به نیازها و حل مشکلات و حرکت به سمت توسعه پایدار استفاده نماید. هدف از فعال‌کردن دیپلماسی مرزی، توسعه و استفاده از ظرفیت‌های مغفول‌مانده توسعه‌ای است. این پژوهش، باتوجه‌به مسائل و مشکلات مختلفی که ساکنین مرزی در زمینه نیل به حقوق اولیه خود مانند برخورداری از امنیت جانی و مالی، امکانات و خدمات رفاهی، درمانی و آموزشی، درآمد و شغل مناسب باتوجه به ظرفیت‌های موجود در مناطق مرزی و مانند آن دارند، می‌تواند به‌سادگی ضرورت ورود به بحث دیپلماسی مرزی را نمایان کند. در این پژوهش، نقش دیپلماسی مرزی در احقاق حقوق مرزنشینان ایران و ترکمنستان مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نشان می‌دهد که

دیپلماسی مرزی چگونه می تواند در احقاق حقوق ساکنین مرزی موثر بوده و باعث توسعه مناطق مرزی و کاهش مشکلات و تنش ها شود.

امیری و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله خود با عنوان «راهبرد همزیستی مسالمت آمیز فرامرزی و درون مرزی در دیپلماسی عمومی چندجانبه پیامبر اسلام (ص)» به این نتیجه رسیده اند که دیپلماسی عمومی پیامبر اسلام با راهبرد همزیستی مسالمت آمیز توانسته است بیش از پیش سیاست همزیستی مسالمت آمیز را در داخل و خارج از کشور تحت تأثیر قرار دهد. پیامبر (ص) با ویژگی هایی همچون صراحت، همدلی، همراهی، مثبت گرایی و برابری، روش های ارتباطی و دیپلماسی عمومی را با دعوت خصوصی و عمومی تحسین برانگیز ظاهر کرد.

چوروکا و موگوروزا^۱ (۲۰۲۲) در مقاله ای با عنوان «همراهی روزمره مهاجران: دیپلماسی مرزی بشردوستانه» به موضوع دیپلماسی مرزی پرداخته اند. نویسندگان در این مقاله، با مفهومی سازی همراهی مهاجران سازمان های غیردولتی در مرزها به عنوان شکلی از دیپلماسی بشردوستانه روزمره، به بحث های آکادمیک جاری در مورد دیپلماسی بشردوستانه و پیوند عمل - نظریه کمک می کنند. به عقیده آنها دیپلماسی بشردوستانه مشابه دیگر رویه های دیپلماتیک است و آنها با بازاندیشی در دیپلماسی بشردوستانه، ظهور دیپلماسی مرزی بشردوستانه را به عنوان یک جزء کلیدی از همراهی روزمره مهاجران مورد بحث قرار می دهند. دیپلماسی مرزی بشردوستانه بر پیشبرد حقوق مهاجران تمرکز دارد و به دنبال انجام مداخلات مفید، توانمند و تحول آفرین در تلاش برای مقاومت و تغییر در حاکمیت جهانی مهاجرت معاصر است. این مقاله به عنوان نمونه ای از دیپلماسی مرزی بشردوستانه، شیوه های دیپلماتیک روزمره مهاجران در ملیا، در مرز جنوبی اسپانیا را ارائه می کند.

اوبهارا و همکاران^۲ (۲۰۲۱) در مقاله خود با عنوان «مقایسه دیدگاه های ذی نفعان اولیه در مورد استقرار فناوری های بیومتریک در مدیریت مرز: مطالعه

1. Churruca & Muguruza
2. Obehara

موردی تحرک هوشمند در مرزهای زمینی اروپا» با مصاحبه حضوری با مرزبانان (کاربران نهایی پروژه SMILE)، مشاهده و بازدید میدانی از مرزهای مجارستان - رومانی و بلغارستان - رومانی) پرداخته‌اند. در نتیجه بررسی آنان، دو روند متضاد ظاهر شد؛ از یک طرف، نگهبانان مرزی استدلال کردند که فناوری‌های بیومتریک از این ظرفیت برخوردارند که تبدیل به ابزار بسیار مؤثری برای افزایش سطوح امنیتی شوند و روش‌های شناسایی و احراز هویت مسافر را آسان، سریع و راحت کنند.

ایوا و همکاران^۱ (۲۰۲۱) در مقاله «مدل دیپلماسی مرزی یکپارچه در مدیریت هماهنگی بین اندونزی و مالزی: مورد تماجوک، کالیمانتان غربی، اندونزی» به این موضوع پرداختند که همکاری این سه بازیگر نقش مهمی را در حل مناقشه ایفا می‌کند: سرزمین مرزی اندونزی و مالزی دولت ملی جمهوری اندونزی، دولت محلی سامباس و تماجوک (به‌عنوان بازیگران فرعی) و جامعه، دانشگاهیان و رسانه‌های جمعی محلی در اداره دیپلماسی مرزی (بازیگران حامی). در این تعامل، بازیگران فرعی بیشترین نقش را در دستیابی به حل و فصل مناقشه برعهده داشتند. به نوبه خود، این هم‌زیستی از هماهنگی بین اندونزی و مالزی در منطقه مرزی پشتیبانی می‌کند.

ندیرانگو و گیتونگا^۲ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «دیپلماسی مرزی و اختلافات سرزمینی در منطقه ایگاد^۳: مطالعه موردی کنیا» به موضوع دیپلماسی مرزی پرداختند. نویسندگان این پژوهش معتقدند که اختلافات ارضی دربردارنده عواقب جدی برای امنیت ملی کشورهاست؛ به‌ویژه زمانی که به‌طور مؤثر موردتوجه قرار نگیرد. آفریقا و شاخ آفریقا به‌دلیل مرزهای استعماری که پس از استقلال به ارث رسیده و تنوع قومی و مذهبی قبل از استعمار را منعکس نمی‌کند، مستعد درگیری‌های مربوط به مرز هستند. این مطالعه به بررسی تهدیدهای سرزمینی در منطقه بین دولتی توسعه (IGAD) با تمرکز ویژه بر کنیا پرداخته و بر روی تهدیدات مرزی خاص و نحوه واکنش

1. Eva
2. Ndirangu & Gitonga
3. IGAD

سیاستگذاران کنیا به تهدیدات با استفاده از دیپلماسی مرزی به عنوان نقطه کانونی متمرکز شدند.

اندیکا^۱ (۲۰۲۰) در مقاله خود با عنوان «دیپلماسی مرزی اندونزی با تکیه‌گاه جهانی دریایی» به این نتیجه رسیده است که برای تعیین مرزهای دریایی، مذاکره با کشورهای همسایه اجتناب‌ناپذیر است. هدف این مقاله، روشن کردن پویایی دیپلماسی مرزی اندونزی با اصول GMF است. این مقاله استدلال می‌کند که اصول GMF تلاش‌های دولت اندونزی را برای اقدام جدی در زمینه دیپلماسی مرزهای دریایی تقویت کرده است؛ با این وجود، دیپلماسی مرزی اندونزی با GMF هنوز با چالش‌های بزرگی مواجه است.

اوغونوبی^۲ و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان «دیپلماسی مرزی نیجریه: لفاظی یا ماده‌ای برای رهبری هژمونیک منطقه؟» به این نتیجه رسیدند که پس از استقلال در سال ۱۹۶۰، نیجریه عمداً عنوان افتخاری «برادر بزرگ» را با الهام از ایدئولوژی آفریقایی پان-آفریقایی که از طریق اشتراک نوع‌دوستانه منابع انسانی، نظامی و اقتصادی خود دنبال می‌کند، برای خود ساخت. دولت‌های متوالی این سیاست خارجی متمرکز بر آفریقا را درونی کردند تا نفوذ منطقه‌ای احتمالی را در آفریقا ایجاد کنند؛ با این حال، با وجود امضای دیر هنگام توافقنامه تجارت آزاد قاره آفریقا که به دنبال افزایش تجارت بین آفریقایی و معرفی یک سیاست جدید روایت‌دهنده ورود برای دارندگان گذرنامه آفریقایی است، مرزهای نیجریه همچنان تهدیدی است و منجر به بسته شدن آن شده است. این مقاله پیامدهای «دیپلماسی مرزی» اسکیزوفرنی نیجریه را بررسی می‌کند.

لاوب^۳ (۲۰۱۹) در مقاله‌ای با عنوان «ابعاد ارتباطی کنترل مرزهای خارجی: سیاست‌های انتخابی ویزا در مهاجرت و دیپلماسی مرزی» نقش حیاتی سیاست‌های ویزا را در کنترل خارجی مرزی نشان می‌دهد. به عقیده نویسنده، از آنجاکه اتحادیه اروپا در سال ۲۰۰۱ با یک سیاست ویزای انتخابی موافقت

1. Indica
2. Ogunobi
3. Laube

کرده است، بسیاری از کشورهای همسایه با شرایط ویزا برای سفرهای کوتاه مدت مواجه هستند. به دلیل استانداردسازی فرصت‌های سفر، سفر بدون ویزا به اتحادیه اروپا به یک دارایی سیاسی کمیاب و ارزشمند، هم برای اتباع کشورهای ثالث و هم برای دولت‌های آنها تبدیل شده است. در نتیجه، آزادسازی ویزا به موضوع اصلی مذاکرات دوجانبه با اتحادیه اروپا بر سر همکاری در مدیریت مهاجرت تبدیل شد و اغلب به عنوان انگیزه‌ای توسط نهادهای اتحادیه اروپا استفاده شد.

تولستوگوزوف و پیتوخینا^۱ (۲۰۱۹) در تألیفی با عنوان «دیپلماسی عمومی در همکاری‌های فرامرزی» به چالش‌های مهاجرت پرداخته‌اند؛ موضوعی که هم برای اتحادیه اروپا و هم برای جهان بسیار مهم است. بدین ترتیب، ابزارهای دیپلماسی عمومی به عنوان عاملی مؤثر بر پایداری فضای اجتماعی و فرهنگی، به ویژه سرزمین‌های فرامرزی، بسیار مورد توجه هستند. این تألیف به مطالعات پیچیده در مورد فنلاند به ویژه تحلیل ورود مهاجران به محیط‌های فرهنگی، سیاسی، محلی و همچنین، ارزیابی تأثیر دیپلماسی عمومی ابزار مهم «قدرت نرم» می‌پردازد که در آن نقش مهاجران نسبتاً بالاست. ویژگی‌های حاصل از ارتباطات سیاسی مهاجران ممکن است از نظر تنظیم سیاست مهاجرت و درک موضوع سهمیه‌های مهاجرتی مورد توجه قرار گرفته، به پیش‌بینی تغییرات ساختاری در جامعه کمک کند و زمینه را برای تصمیم‌گیری در مورد استفاده مؤثر از دیپلماسی عمومی فراهم آورد.

باتوجه به بدیع بودن موضوع پژوهش، نمونه انجام‌شده در هیچ‌یک از پایگاه‌های اطلاعاتی یافت نشد؛ از این رو، نمونه‌ای با عنوان پژوهش حاضر در کشورهای همسایه یا حتی فرمانطقه‌ای وجود ندارد؛ البته به دلیل سطح امنیتی بالای اطلاعات، امکان محدودیت دسترسی دور از انتظار نیست.

مبانی نظری

دیپلماسی سنتی: قرن بیست و یکم پیکره سیاست را در میان بازیگران روابط

بین الملل تغییر داده است؛ با این وجود، به طور قطع، دیپلماسی در جهان امروز شکل برجسته ای یافته است. دیپلماسی در مفهوم سنتی آن، جوهر هدف و نگرش های روابط یک دولت با دیگر دولت ها به قصد تأثیرگذاری بر آنها قلمداد می شود (محمدی و محبوبی، ۱۳۹۴: ۱۸) که همان معنای دیپلماسی رسمی است؛ به این معنی که دیپلماسی فقط در میان مقامات رسمی جریان داشته و هدف آن نیز تأثیرگذاری یک دولت بر دولت دیگر یا در نهایت، تأثیرگذاری متقابل است (دیپلماسی دولت - دولت). گونه دیگری از دیپلماسی، دیپلماسی عمومی است که هدف آن، تأثیرگذاری دولت ها بر مردم کشور هدف است و با نام دیپلماسی دولت - مردم شناخته می شود و از آنجاکه در این گونه از دیپلماسی، از عنصر فرهنگ در سطح بالایی استفاده می شود، به دیپلماسی فرهنگی هم معروف است. به عبارت دیگر، دیپلماسی فرهنگی زیرمجموعه یا بخشی از دیپلماسی عمومی است که با به کارگیری فرهنگ به عنوان مبنای قدرت نرم سعی دارد تا از بستر فرهنگ به تعامل با دیگران بپردازد. سومین گونه از دیپلماسی رایج، سایبر دیپلماسی نام دارد که دیپلماسی مردم - مردم نیز خوانده می شود و طی آن، مردم از طریق شبکه های اطلاعاتی و ارتباطی با یکدیگر پیوند یافته و این خود، به صلح در جهان کمک می کند (مافی، انوشه و حسنی آباد، ۱۴۰۱: ۱۵).

مفهوم جدید دیپلماسی: کاهش نقش دولت ها در عصر جهانی شدن موجب نقش آفرینی فزاینده بازیگران فروملی در عرصه های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شده است؛ به گونه ای که بازیگران فروملی در عرصه سیاست خارجی نیز ورود یافته و ترجیح می دهند تا مسیرها و روش هایی را در سیاست خارجی برای تأثیرگذاری بر روابط بین الملل به کار گیرند که در چارچوب پارادیپلماسی قابل تبیین است. حکومت های محلی با نظام مند کردن رویکردهای خود در عرصه روابط خارجی و با اتخاذ سیاست های فرامرزی سعی کرده اند تا از رهگذر کاربست پارادیپلماسی، ضمن کاستن از تنگناهای پیش رو، به ارتقای فرصت های خویش برای تأثیرگذاری بر عرصه بین المللی بپردازند. در این رهگذر، جهانی شدن فرصتی مناسب را برای نقش آفرینی این تمامیت های خودمختار فراهم آورده است تا از رهگذر اتخاذ سیاست های موازی با دولت ها جایگاه خود را در روابط

بین‌الملل تثبیت و تحکیم کنند. آنها با بهره‌گیری از فرایند جهانی‌شدن سعی کرده‌اند تا ارتباطات گسترده‌ای را با دیگر دولت‌های ملی، بازیگران فروملی و حتی سازمان‌های بین‌المللی برقرار سازند تا خود را در فضای جهانی شده جهانی کنند. پارادایلماسی بیانگر ظرفیت و نقش‌آفرینی هویت‌های فروملی در عرصه سیاست خارجی و مشارکت آنان، مستقل از حکومت مرکزی در عرصه بین‌المللی در تعقیب منافع خاص بین‌المللی است (راثی، ۱۳۹۷: ۱۴).

مناطق درون‌کشوری، دولت‌های فدرال استان‌ها و شهرها به‌دنبال راه‌هایی برای ارتقای تجارت و سرمایه‌گذاری، همکاری و مشارکت در فهرستی طولانی از موضوع‌ها و نیز خواستار برخورداری از سهمی عمده در تماس‌های فرامرزی هستند. این حکومت‌های فروملی یا منطقه‌ای با هدف ارتقای منافع خود در روابط بین‌الملل، به گشودن خانه‌های فرهنگ و تجارت در سایر کشورها، پیوستن به شبکه‌های همکاری بین‌المللی، امضای معاهدات و توافق‌نامه‌ها با دولت‌های خارجی و بازیگران غیر دولتی و گاه حتی چالش با سیاست خارجی رسمی حکومت مرکزی متبوع از رهگذر صدور بیانیه‌های انتقادی یا انجام اقدام‌های مناقشه‌برانگیز مبادرت می‌ورزند. تمامی فعالیت‌های مزبور در عرصه سیاست خارجی و روابط بین‌الملل، پارادایلماسی یا دیپلماسی موازی نامیده می‌شود (ساداتی، ۱۳۹۴: ۱۶).

سیاست‌های مرزی: دلایل ایجاد مرزها در جهان امروز بی‌شمار است؛ به‌عنوان مثال، تنظیم مهاجرت به‌صورت قانونی یا غیرقانونی، ورود و خروج کالاها، جمع‌آوری عوارض گمرکی، جلوگیری از قاچاق سلاح، موادمخدر و مانند آن، کنترل گسترش بیماری‌ها، حمایت از صنایع و اقتصاد داخلی و مانند آن. در این راستا کشورها برای دستیابی به اهداف خود، سیاست یا سیاست‌های مرزی ویژه‌ای را انتخاب می‌کنند که به سه صورت سیاست مرزی باز، نیمه‌بسته و بسته است و هرکدام دارای درجات متفاوتی هستند؛ به‌عنوان مثال، سیاست مرزهای باز از مرزهای کاملاً باز تا مرزهای نسبتاً باز بین دو کشور متفاوت است. با توجه به نوع سیاست مرزی، نوع و چگونگی مدیریت مرزهای یک کشور متفاوت خواهد بود. براین اساس، می‌توان گفت که سیاست‌های مرزی انتخاب‌شده از سوی کشورها به‌صورت مستقیم بر الگوی مدیریت مرزهای کشور

تأثیرگذار است. ذکر این نکته ضروری است که کشورها می‌توانند در یک زمان، هر سه نوع سیاست مرزی را در مرزهای خود با همسایگان مختلف مورد استفاده قرار دهند و یا سیاست‌های مرزی مختلف را باتوجه به شرایط و نیازهای ملی خود در دوره‌های مختلف به کار گیرند (مرتضایی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۴).

شکل ۱. شاخص‌های موثر بر سیاست مرزی (مرتضایی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۵)

دیپلماسی مرزی: دیپلماسی مرزی از جمله مفاهیم جدیدی است که تعریف خاصی از آن از سوی صاحب‌نظران و پژوهشگران عرصه مطالعات مرزی صورت نگرفته است؛ اما باتوجه به مفهوم واژه دیپلماسی می‌توان مفهوم دیپلماسی مرزی را به این صورت بیان کرد: هنر ایجاد ارتباط سازنده بین کشورهای هم‌مرز با هدف حل‌وفصل مسالمت‌آمیز مسائل و مشکلات مرزی و در راستای دستیابی به راهبردهای کنترل و مدیریت بهتر مرزهای کشور. دیپلماسی مرزی، توانایی جلوگیری از برخوردهای تهاجمی و خصومت‌آمیز بین کشورها، کاهش بحران‌های مرزی، کاهش هزینه‌های مالی و جانی در طول مرزها و مانند آن را داراست؛ بر این مبنا، کشورها برای اینکه بتوانند از این ظرفیت برای دستیابی به اهداف خود بهره‌برداری نمایند، نیازمند کسب شناخت و درک لازم از دیپلماسی مرزی و مرزهای خود در ابعاد مختلف هستند (مرتضایی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۴).

مهم‌ترین نظریه‌های دیپلماسی مرزی

یکی از مهم‌ترین نظریه‌هایی که از طرف نظریه‌پردازان حوزه دیپلماسی مرزی

ارائه گردیده‌است، الگوی مارتینز^۱ است. مارتینز در سال ۱۹۹۴ استدلال کرد که شرایط محیطی و انسانی موجود در دو طرف مرز هر کشور سبب توسعه و یا ایجاد مانع در روابط بین دو کشور می‌شود و نفوذپذیری مرز را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد (امیری و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۲). بر پایه این استدلال، مارتینز تعامل در مناطق مرزی را به چهار سناریوی مرفی تقسیم کرد: منطقه مرزی بیگانه، منطقه مرزی همراه، منطقه مرزی وابسته و منطقه مرزی یکپارچه. در سناریوی منطقه مرزی بیگانه، شرایط کلی بین دو کشور همسایه به‌وسیله اختلافات سیاسی، خصومت ایدئولوژیک، ملی‌گرایی شدید و یا حتی جنگ مشخص می‌شود؛ در نتیجه، بین دو کشور فضای سخت و سنگینی حاکم است و هر دو با نظامی‌گری و کنترل شدید بر سر عبور و مرور از مرزهای خود عمل می‌کنند. در نتیجه این وضعیت، تعامل مرزی میان انسان‌ها و کالاها بسیار دشوار می‌شود. در سناریوی منطقه مرزی همراه، دو همسایه رقیب، کشمکش بین خود را کاهش داده و موافقت می‌کنند که سطح حداقلی از تعاملات مرزی صلح‌آمیز بین دو کشور شکل گیرد. در این بین، مارتینز شرایط منطقه‌ای مانند تکه‌تکه‌شدن منطقه‌ای را از جمله عوامل مؤثر در تعاملات برون‌مرزی دانسته و آن را عامل محدودکننده ایجاد و گسترده‌تر شدن روابط بین دو کشور همسایه برمی‌شمارد؛ از جمله مثال‌هایی که در این زمینه می‌توان بیان کرد، اتحاد جماهیر شوروی سابق است. در سناریوی مرزهای وابسته، دو کشور همسایه روابط خوب و پایداری را بین خود شکل داده و حفظ می‌کنند؛ تا درجه‌ای از آزادی اقتصادی بین دو کشور شکل بگیرد. در این وضعیت، دو کشور اجازه تعاملات جریان‌یافته‌تر مردم، سرمایه و کالاها را در سراسر مرزهای خود صادر می‌کنند. شرایط ایده‌آل در این وضعیت برای دو کشور زمانی است که دو کشور دارای سیستم‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی برابر باشند تا بتوانند از مزایای روابط با یکدیگر به‌صورت مساوی بهره‌مند شوند. در سناریوی منطقه مرزی یکپارچه، دو کشور همسایه تفاوت‌های سیاسی اساسی بین خود و موانع موجود بر سر راه تجارت و حرکت انسان‌ها در طول مرزهای مشترک را از میان برمی‌دارند. در این سناریو، تعامل بین دو کشور به‌صورت قابل‌توجهی بالا می‌رود و دو کشور به‌صورت

قابل ملاحظه‌ای حاکمیت خود را کاهش می‌دهند (شناسی و اکبری، ۱۴۰۰: ۱۱). اما سناریوی پنجمی که می‌توان به الگوی مارتینز اضافه کرد، مرز محوشده است. در این سناریو، دو یا چند کشور همسایه با اشتراک‌گذاری اهداف، فرهنگ و آرمان‌های ملی مشترک تصمیم می‌گیرند که در یک شکل از وحدت سیاسی به هم پیوندند؛ بنابراین، مرزهای مشترک خود را تا حد تبدیل شدن به یک واحد سیاسی مشترک کاهش می‌دهند؛ البته باید توجه داشت که در این بین، ممکن است مرزهای جدید در بین همسایگان پدیدار شوند. مثالی که در این زمینه می‌توان ذکر کرد روندی است که کشورهای اتحادیه اروپا به سوی آن پیش می‌روند (اکرمی نیا و دانش، ۱۳۹۷: ۵).

شکل ۲. شاخص‌های موثر الگوی مارتینز (اکرمی نیا و دانش، ۱۳۹۷: ۸).

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و به لحاظ ماهیت داده‌ها و شیوه اجرا، از نوع پژوهش‌های کیفی است. در این پژوهش، با مراجعه به ادبیات تجربی و نظری، الگوی دیپلماسی مرزی جمهوری اسلامی ایران در مرزهای غرب کشور به طریق اکتشافی، شناسایی و استخراج گردید و به روش کیفی به تجزیه و تحلیل این موارد پرداخته شد. در این پژوهش، با استفاده از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۱۶ نفر از فرماندهان (مرزبانان درجه یک دارای استوارنامه)

کارشناسان و خبرگان آشنا به موضوع، با مراجعه حضوری و مصاحبه با تک تک نفرات جامعه نمونه گردآوری شد. مدت مصاحبه به طور میانگین بین ۵۰ تا ۶۰ دقیقه بوده است. روش نمونه گیری به صورت اشباع نظری بود و این کار تا زمانی انجام شد که نمونه های بیشتر به کیفیت داده های تحقیق، کمکی نکنند. تعداد پرسش ها یا گزاره های مورد نظر و میزان تنوع آرا و اندیشه ها در فضای گفتمانی موضوع، از معیارهای کلیدی برای تعیین تعداد افراد مشارکت کننده است.

روش تحلیل داده ها در این پژوهش، تحلیل مضمون است که به صورت سه سطحی انجام گرفت. کدگذاری داده ها به روش تجزیه و تحلیل و براساس مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر انجام گرفت و در نهایت، مفاهیم، مقولات و گزاره ها استخراج شد. برای به دست آوردن روایی در پژوهش حاضر، از نظرات و رهنمودهای خبرگان و کارشناسان برای تدوین سوالات مصاحبه استفاده شد و برای دستیابی به معیار اعتبار پذیری، از سه فن استفاده گردید: نخست، اعتباریابی توسط اعضا؛ به طوری که از مشارکت کنندگان خواسته شد تا یافته های کلی مطالعه را ارزیابی کرده و در مورد صحت آن نظر دهند و سپس از نظریات آنها در هنگام نتیجه گیری و تحلیل کمک گرفته شد. دوم، مقایسه تحلیلی؛ که در آن، به داده های خام رجوع شد تا ساخت بندی نظریه با داده های خام مقایسه و ارزیابی شود. در روش سوم، از بازرسی خارجی استفاده شد و طی آن، داده ها چندین بار توسط خبرگان مورد بررسی و نظارت قرار گرفت و راهنمایی ها و ملاحظات خبرگان در انسجام بخشی و به کارگیری درست یافته ها چندین بار تکرار شده و تطبیق داده شد و این نظارت و بررسی در تمام مراحل پژوهش مورد استفاده قرار گرفت. تحلیل مضمون در این پژوهش به صورت سه سطحی انجام گرفت. کدگذاری داده ها به روش تجزیه و تحلیل و براساس مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر بود و در نهایت، مفاهیم، مقولات و گزاره ها استخراج شد.

یافته ها

جامعه نمونه پژوهش شامل ۱۶ نفر از فرماندهان (مرزبانان درجه یک دارای استوارنامه) کارشناسان و خبرگان آشنا به موضوع و همگی مرد است؛ در بین این افراد، ۴ نفر دارای مدرک تحصیلی کارشناسی، ۸ نفر دارای مدرک

تحصیلی کارشناسی ارشد و ۴ نفر دارای مدرک دکتری هستند. از تعداد ۱۶ نفر، تعداد ۸ نفر مرزبان درجه یک دارای استوارنامه، ۹ نفر مرزبانی و ۴ نفر در حوزه اطلاعاتی مشغول فعالیت هستند.

جدول شماره ۱. ویژگی جامعه مشارکت کننده

ردیف	تحصیلات	تعداد	میانگین سنی	تخصص
۱	دکتری	۴	۵۲	فرمانده استان
۲	کارشناسی ارشد	۸	۴۷	مرزبان درجه یک
۳	کارشناسی	۴	۴۱	حوزه معاهدات - مرزبانی

یافته‌های تحلیلی

در این مرحله از پژوهش، داده‌های به دست آمده از مصاحبه‌های انجام گرفته به طور کامل و به صورت نوشتاری پیاده گردیده و با بهره‌گیری از روش کدگذاری سه سطحی در قالب مضامین پایه‌ای، سازمان‌دهنده و فراگیر، مورد تحلیل قرار گرفت. فرآیند کار در این مرحله بدین نحو بود که بعد از پیاده‌سازی هر مصاحبه به صورت متن و استخراج کدهای پایه به صورت جمله به جمله و اخذ تأیید از کدگذاران خبره و آشنا به موضوع، مصاحبه بعدی انجام گرفت و این فرآیند تا مرحله اشباع نظری ادامه داشت. در سطح دوم کدگذاری که مربوط به کدگذاری مضامین سازمان‌دهنده بود، کدهای مشابه و هم‌پوشان با گستره معنایی نزدیک به هم استخراج شد و بعد از اخذ تأیید از خبرگان کدگذار، به تحلیل داده‌ها در سطح سوم و یا استخراج کدهای فراگیر اقدام شد و مضامین فراگیر از ادغام کدهای سازمان‌دهنده استخراج شد.

جدول شماره ۲. احصای مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر

ردیف	مصاحبه‌شونده	مضامین پایه‌ای	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
۱	۲	کنشگری فعال در تنظیم روابط دوجانبه	توسعه روابط و همکاری‌های سیاسی دوجانبه	ابعاد سیاسی
۲	۱۴	رفع ابهام در قراردادهای و توافقات مرزی		
۳	۳	استفاده از بسترها و ظرفیت‌های دیپلماتیک		
۴	۱۶	ایجاد اراده همکاری در بین دو کشور		
۵	۱۰	طراحی ایده‌های امنیتی و دفاعی		
۶	۶	برنامه‌ریزی در سطح راه‌کنشی		
۷	۷	کنترل خطرات بالفعل		

ردیف	مصاحبه‌شونده	مضامین پایه‌ای	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
۸	۱	کاهش عوامل تنش‌زا بین دو کشور		
۹	۶	مشارکت در منابع مشترک		
۱۰	۹	ایجاد اراده همکاری در بین دو کشور		
۱۱	۱۵	تقویت سیاست ارتباطی دو کشور		
۱۲	۱۰	همکاری و تعامل در مدیریت بحران		
۱۳	۱۲	احترام به نظریه حاکم بر دو کشور		
۱۴	۱۴	کاهش نگرش‌های خصمانه		
۱۵	۱۰	اعتمادزایی		
۱۶	۱	کنترل تحرکات نیروهای فرمانطقه‌ای		
۱۷	۱۳	ایجاد تعاملات مرزی برای مدیریت تهدیدهای بالقوه		
۱۸	۱۲	گفتگوهای مرزی برای کاهش ناامنی در مرز		
۱۹	۱۰	اجرای دقیق مفاد قراردادهای انتظامات مرزی		
۲۰	۸	افزایش مراودات مرزی		
۲۱	۸	حل‌وفصل اختلافات مرزی		
۲۲	۴	جلوگیری از حضور سازمان‌یافته گروهک‌های تروریستی		
۲۳	۷	انعقاد قراردادهای امنیتی		
۲۴	۳	افزایش گفتگوهای دیپلماتیک		
۲۵	۱۱	عهدنامه‌های استرداد مجرمین		
۲۶	۱۳	موافقت‌نامه‌ها و همکاری‌های امنیتی		
۲۷	۱۴	جلوگیری از ایجاد شکاف قومی و مذهبی		
۲۸	۱۵	جلوگیری از ترویج افکار تندروانه قوم‌گرایی		
۲۹	۵	عدم دامن‌زدن به اختلافات مذهبی و قومی		
۳۰	۱۶	عدم تحقیر اقوام و مذاهب		
۳۱	۷	پیشگیری از ورود و نفوذ گروه‌های مذهبی تندرو		
۳۲	۹	کاهش حساسیت‌های قومی و مذهبی		
۳۳	۸	پیشگیری از ترویج پان‌ترکیسم		
۳۴	۱۳	پیشگیری از ترویج پان‌کردیسم		
۳۵	۱۲	جلوگیری از تحریک مردم ترک و کردزبان		
۳۶	۱۲	جلوگیری از تقویت پان‌ترکیسم تهاجمی		
۳۷	۱۴	پیشگیری از قومی‌کردن مناقشه		
۳۸	۵	ممانعت از تضعیف غرور ملی دو کشور		
۳۹	۱۱	پیشگیری از ایجاد بحران قومی		
۴۰	۵	مقبله‌با تروریسم		
۴۱	۱۶	جلوگیری از قاچاق سلاح در نقاط مشترک مرزی		
۴۲	۱۵	جلوگیری از افزایش درگیری‌های مرزی		
۴۳	۱۵	انجام دیپلماسی مرزی در خلع سلاح گروهک‌ها		

ردیف	مصاحبه‌شونده	مضامین پایه‌ای	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
۴۴	۱	جلوگیری از تردهای غیرمجاز		
۴۵	۱۶	استفاده از ظرفیت فرهنگ و تاریخ مشترک	ظرفیت‌های تاریخ مشترک	ابعاد فرهنگی اجتماعی
۴۶	۷	اتصال خط تاریخی فرهنگی دو کشور		
۴۷	۱۵	توسعه فعالیت‌های تجاری و فرهنگی مرزی		
۴۸	۷	ترویج نگرش مثبت به تاریخ دو کشور		
۴۹	۷	وجود منابع و بافت تاریخی مشترک در منطقه مرزی		
۵۰	۱۲	ایجاد مرجعیت و مرکزیت فرهنگی در استان‌های مرزی		
۵۱	۱۶	زبان مشترک در دو سوی مرز	ظرفیت‌های فرهنگی	ابعاد فرهنگی اجتماعی
۵۲	۱۵	پیوستگی فرهنگی با مرکز یا با فراسوی مرز		
۵۳	۱۵	فرهنگ تعاملی منطقه مرزی		
۵۴	۷	ساختار قومی و قبیله‌ای منطقه مرزی		
۵۵	۱۵	پیوند خویشاوندی با فراسوی مرز		
۵۶	۱۲	پراکندگی جمعیت در منطقه مرزی		
۵۷	۵	تعداد جمعیت ساکن در منطقه مرزی		
۵۸	۷	کشگری فعال در بهره‌برداری از منابع	استفاده از ظرفیت‌های مشترک اقتصادی	ابعاد اقتصادی
۵۹	۷	هم‌افزایی و اشتراکات فناورانه در کنترل مرز		
۶۰	۷	تقویت مبادلات تجاری		
۶۱	۸	خروج آسان افراد و کالا		
۶۲	۸	یکپارچگی و تغییرات در دسترسی به بازار		
۶۳	۱۱	افزایش دادوستدهای اقتصادی بین دو کشور		
۶۴	۱۶	تقویت بازارچه‌های مرزی		
۶۵	۱۴	استفاده از بسترها و ظرفیت‌های دیپلماتیک		
۶۶	۱۶	ایجاد راهروهای مرزی برای تبادلات اقتصادی		
۶۷	۸	توجه به نوع نظام اقتصادی دو سوی مرز		
۶۸	۱۳	افزایش زمینه‌های سرمایه‌گذاری	سیاست‌گذاری اقتصادی	ابعاد اقتصادی
۶۹	۱۳	تقویت سطح توسعه بین مرزها		
۷۰	۱۱	سیاست‌های گمرکی بین دو کشور		
۷۱	۱۱	سیاست‌های اقتصاد داخلی نسبت به مناطق مرزی		
۷۲	۱۱	ثبات یا بی‌ثباتی اقتصادی کشور هم‌مرز		
۷۳	۱۵	کاهش اثرات تحریم اقتصادی بیشتر با تبادلات مرز		

داده‌های به‌دست‌آمده در قالب کدگذاری سه سطحی مورد تحلیل قرار گرفت و در قالب جدول ۲ دسته‌بندی شد. در تبیین جدول بالا می‌توان بیان نمود که پس از انجام کدگذاری داده‌های به‌دست‌آمده در سه سطح مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر، از نظر مشارکت‌کنندگان، الگوی دیپلماسی مرزی

جمهوری اسلامی ایران در مرزهای غرب کشور، از چهار مضمون فراگیر سیاسی، امنیتی، فرهنگی و اجتماعی و در نهایت، اقتصادی تبعیت می‌کند؛ به نحوی که از تحلیل ۱۵ مضامین پایه‌ای شامل کنشگری فعال در تنظیم روابط دوجانبه، رفع ابهام در قراردادها و توافق‌های مرزی، استفاده از بسترها و ظرفیت‌های دیپلماتیک، ایجاد اراده همکاری بین دو کشور، طراحی نظریه‌های امنیتی و دفاعی، برنامه‌ریزی در سطح راهکنشی، کنترل خطرات بالفعل، کاهش عوامل تنش‌زا بین دو کشور، مشارکت در منابع مشترک، تقویت سیاست ارتباطی دو کشور، همکاری و تعامل در مدیریت بحران، احترام به ایدئولوژی حاکم بر دو کشور، کاهش نگرش‌های خصمانه و در نهایت، اعتمادزایی، دو مضمون سازمان‌دهنده «توسعه روابط و همکاری» و «بازسازی و تقویت نقاط مشترک» استخراج و بعد از تأیید خبرگان، کدگذاری مضمون فراگیر سیاسی طراحی و تدوین شد.

در طراحی مضمون فراگیر دوم، از تحلیل ۲۹ مضامین پایه‌ای شامل کنترل تحرکات نیروهای فرمانطقه‌ای، ایجاد تعاملات مرزی برای مدیریت تهدیدهای بالقوه، گفتگوهای مرزی برای کاهش ناامنی در مرز، اجرای دقیق مفاد قراردادهای انتظامات مرزی، افزایش مراودات مرزی، حل و فصل اختلافات مرزی، جلوگیری از حضور سازمان‌یافته گروهک‌های تروریستی، انعقاد قراردادهای امنیتی، افزایش گفتگوهای دیپلماتیک، عهدنامه‌های استرداد مجرمین، موافقت‌نامه‌ها و همکاری‌های امنیتی، جلوگیری از ایجاد شکاف قومی و مذهبی، جلوگیری از ترویج افکار تندروانه قوم‌گرایی، خودداری از دامن‌زدن به اختلافات مذهبی و قومی، خودداری از تحقیر اقوام و مذاهب، پیشگیری از ورود و نفوذ گروه‌های مذهبی تندرو، کاهش حساسیت‌های قومی و مذهبی، پیشگیری از ترویج پان‌ترکیسم، پیشگیری از ترویج پان‌کردیسم، جلوگیری از تحریک مردم ترک و کردزبان، جلوگیری از تقویت پان‌ترکیسم تهاجمی، پیشگیری از قومی‌کردن مناقشه، ممانعت از تضعیف غرور ملی دو کشور، پیشگیری از ایجاد بحران قومی، مقابله با تروریسم، جلوگیری از قاچاق سلاح در نقاط مشترک مرزی، جلوگیری از افزایش درگیری‌های مرزی، انجام دیپلماسی مرزی در خلع سلاح گروهک‌ها و جلوگیری از تردهای غیرمجاز، چهار مضمون سازمان‌دهنده

«تقویت توافقی‌های امنیتی مرزبانی»، «کنترل اختلافات قومی و مذهبی»، «مهار گروه‌های تجزیه‌طلب» و «مهار قاچاق کالا و تردد غیرمجاز» استخراج و درنهایت، مضمون فراگیر امنیتی طراحی و تدوین شد.

سومین مضمون فراگیری که از تحلیل ۱۳ مضمون پایه‌ای شامل استفاده از ظرفیت فرهنگ و تاریخ مشترک، اتصال خط تاریخی فرهنگی دو کشور، توسعه فعالیت‌های تجاری، فرهنگی و مرزی، ترویج نگرش مثبت به تاریخ دو کشور، وجود منابع و بافت تاریخی مشترک در منطقه مرزی، ایجاد مرجعیت و مرکزیت فرهنگی در استان‌های مرزی، زبان مشترک در دو سوی مرز، پیوستگی فرهنگی با مرکز یا فراسوی مرز، فرهنگ تعاملی منطقه مرزی، ساختار قومی و قبیله‌ای منطقه مرزی، پیوند خویشاوندی با فراسوی مرز، پراکندگی جمعیت در منطقه مرزی، تعداد جمعیت ساکن در منطقه مرزی، دو مضمون سازمان‌دهنده «ظرفیت‌های تاریخ مشترک» و «ظرفیت‌های فرهنگی» استخراج و درنهایت، مضمون فراگیر فرهنگی طراحی و تدوین شد.

آخرین مضمون فراگیری که از تحلیل ۱۶ مضمون پایه‌ای شامل کنشگری فعال در بهره‌برداری از منابع، هم‌افزایی و اشتراکات فناورانه در کنترل مرز، تقویت مبادلات تجاری، خروج آسان افراد و کالا، یکپارچگی و تغییرات در دسترسی به بازار، افزایش دادوستدهای اقتصادی بین دو کشور، تقویت بازارچه‌های مرزی، استفاده از بسترها و ظرفیت‌های دیپلماتیک، ایجاد راهروهای مرزی برای تبادلات اقتصادی، توجه به نوع نظام اقتصادی دو سوی مرز، افزایش زمینه‌های سرمایه‌گذاری، تقویت سطح توسعه دو سوی مرز، سیاست‌های گمرکی بین دو کشور، سیاست‌های اقتصاد داخلی نسبت به مناطق مرزی، ثبات یا بی‌ثباتی اقتصادی کشور هم مرز، کاهش اثرات تحریم اقتصادی بیشتر با تبادلات مرز، دو مضمون سازمان‌دهنده «استفاده از ظرفیت‌های مشترک اقتصادی» و «سیاست‌گذاری اقتصادی» استخراج و مضمون فراگیر اقتصادی طراحی و تدوین شد.

درنهایت، الگوی نهایی پژوهش به شرح شکل ۳ طراحی و تدوین شد.

شکل ۳. الگوی شماتیک الگوی نهایی پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

کاهش نقش دولت‌ها در عصر جهانی‌شدن موجب نقش‌آفرینی فزاینده بازیگران فراملی در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شده‌است؛ به گونه‌ای که بازیگران فراملی در عرصه سیاست خارجی نیز ورود یافته و ترجیح داده‌اند مسیرها و روش‌هایی را در سیاست خارجی برای تأثیرگذاری بر روابط بین‌الملل به کار گیرند که در چارچوب پارادایم‌های قابل تبیین است. حکومت‌های محلی با نظام‌مند کردن رویکردهای خود در عرصه روابط خارجی و با اتخاذ سیاست‌های فرامرزی سعی کرده‌اند تا از رهگذر کاربست پارادایم‌های ضمنی کاستن از تنگناهای پیش‌رو، به ارتقای فرصت‌های خویش برای تأثیرگذاری در عرصه بین‌المللی بپردازند. دیپلماسی مرزی نوعی از پارادایم‌های طی دهه‌های گذشته در عرصه روابط بین‌دولت‌هاست که نقش تأثیرگذاری را در تعاملات مرزی بین کشورهای برعهده داشته‌است. در این خصوص، یکی از مهم‌ترین کارکردهای دیپلماسی مرزی، مدیریت نواحی مرزی به‌ویژه مسائل مربوط به تأمین امنیت در این نواحی بوده‌است. با مدنظر قراردادن این موضوع که مدیریت مرزهای کشوری همچون جمهوری اسلامی ایران که دارای سابقه جنگ‌تحمیلی است، نیازمند تعاملات مرزی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیپلماسی در این نواحی است، پژوهش حاضر برای رسیدن به الگوی جامع و کامل که از کارکرد عملی برخوردار باشد، به

سراغ کارشناسان خبره این حوزه رفته و پس از انجام یک پژوهش میدانی نسبت به طراحی الگو اقدام شد.

با بررسی و تحلیل داده‌های به دست آمده از مصاحبه با خبرگان و با استناد به نظرات پاسخ‌دهندگان، الگوی دیپلماسی مرزی جمهوری اسلامی ایران در مرزهای غرب کشور شامل چهار بعد سیاسی، امنیتی، فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی طراحی شد که تحقق این امر مستلزم توجه ویژه به مناطق مرزی غرب و شمال غرب است؛ چراکه این مناطق دارای شرایط خاص و پیچیده فرهنگی، سیاسی، مذهبی، اقتصادی و مانند آن است. سابقه روابط ایران با کشورهای همسایه در غرب و شمال غرب، سابقه‌ای راهبردی و طولانی است و این روابط برخاسته از دیدگاه‌ها و میراث مشترک مذهبی، فرهنگی و سیاسی است؛ میراثی مشترک که طیف وسیعی از مسائل فرهنگی، زبانی، مذهبی و مانند آن را در برمی‌گیرد و حفظ، پایداری و ارتقای این اشتراکات نیازمند غلبه بر مسائل واگرایانه و تهدیدهای موجود در مرزهای دو کشور است.

یکی از مهم‌ترین رویکردهایی که می‌تواند در صورت پیاده‌سازی مطلوب در نواحی مرزی، در حفظ و پایداری این اشتراکات مفید و مثمرتر باشد، اتخاذ رویکرد دیپلماسی فعال مرزی در ابعاد سیاسی، امنیتی، فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی و بر پایه الگوی طراحی شده در این پژوهش است. مرزبانان دو کشور باتوجه به مأموریت ذاتی خود (برقراری امنیت در نواحی مرزی) می‌توانند با اتخاذ رویکرد دیپلماسی فعال مرزی در اجرای این الگو و پیاده‌سازی بسترهای لازم آن اقدام کنند؛ چراکه اجرای این الگو موجب پیشگیری از واگرایی‌های سیاسی و اقدامات تروریستی شده و از گسترش انواع تهدیدها نظیر تلفات نیروهای امنیتی، انواع اقدامات خرابکاری، انواع قاچاق (سوخ، سلاح و مهمات، انسان، کالا و ...) جلوگیری می‌کند. بنابراین، با در نظر داشتن این موضوع، اتخاذ تدابیر و برنامه‌ریزی لازم برای تأمین امنیت در این نواحی مورد نیاز است و الگوی طراحی شده در این پژوهش، مسیری است که می‌تواند متولیان امر و مسئولان تأمین امنیت در نواحی مرزی را برای رسیدن به اهداف یاری دهد.

پیشنهادها

در بعد سیاسی

۱. مشارکت سازنده در حل و فصل مناقشات مرزی و منطقه‌ای؛
۲. اتخاذ رویکردهای سیاسی متناسب با تحولات سیاسی موجود در کشورهای همسایه؛
۳. کنشگری فعال دستگاه دیپلماسی به‌ویژه متولیان امور مربوط به مرز در تنظیم روابط دوجانبه بین ایران و کشورهای همسایه؛
۴. استفاده از کارشناسان آشنا به مسائل سیاسی هر دو کشور در نشست‌های امنیتی و مرزی؛
۵. به‌روزرسانی سیاست‌های مرزی متناسب با تهدیدات نوظهور.

در بعد امنیتی

۱. پیشگیری از حضور کشورهای مخالف جمهوری اسلامی ایران در جدار مرزها از طریق انعقاد پیمان‌نامه‌های امنیتی با کشورهای همسایه؛
۲. تقویت و ارتقای دیپلماسی دفاعی با کشورهای همسایه در راستای پیشگیری از اقدامات تروریستی؛
۳. توجیه مقامات استانی در استان‌های مرزی در رابطه با بیان مسائل و مباحثی که دارای تبعات امنیتی است؛
۴. برگزاری نشست‌های کاربردی با نیروهای امنیتی و مرزی کشورهای همسایه در راستای پیشگیری از شکل‌گیری هرگونه مسائل امنیتی؛
۵. انجام اقدامات پیشگیرانه از طریق تعاملات مرزی، گفتگوها و ارتباطات دوجانبه در صورت بروز مناقشات مرزی.

در بعد فرهنگی اجتماعی

۱. تدارک سفرهای علمی و فرهنگی از طریق اساتید و دانشجویان و برگزاری نشست‌های علمی در کشورهای همسایه به‌ویژه در استان‌های مرزی در راستای پیشگیری از نفوذ کشورهای مخالف جمهوری اسلامی ایران در کشورهای همسایه؛

۲. ترویج نگرش مثبت نسبت به تاریخ دو کشور از طریق برگزاری همایش‌های دو جانبه در پایانه‌ها و مبادی رسمی مرزی؛
۳. استفاده از ظرفیت رسانه‌های محلی و شبکه‌های اجتماعی در قالب تبلیغ مولفه‌های مشترک فرهنگی و تاریخی؛
۴. تلاش در جهت ایجاد مرجعیت و مرکزیت فرهنگی در استان‌های مرزی از طریق دیپلماسی علمی و فرهنگی.

در بعد اقتصادی

۱. افزایش همکاری اقتصادی در زمینه‌های مختلف از قبیل انرژی و گردشگری؛
۲. افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق مرزی در راستای بهره‌برداری از منابع اقتصادی مشترک مانند معادن و منابع آبی؛
۳. ارتقای تعاملات مرزی در راستای مقابله با انواع قاچاق؛
۴. بازگشایی بازارچه‌های موقت مرزی در راستای تقویت معیشت مرزنشینان؛
۵. سیاست‌گذاری‌های متناسب با رویکردهای اقتصادی کشور در پایانه‌ها و گمرکات مرزی بین دو کشور؛
۶. کاهش اثرات تحریم اقتصادی با ایجاد و یا تقویت راهروهای مرزی با هدف افزایش تبادلات اقتصادی.

تقدیر و تشکر

مقاله حاضر حاصل یک پژوهش میدانی است که با مشارکت جمعی از فرماندهان و خبرگان حوزه مرز و امنیت در نواحی مرزی انجام گرفته است؛ بنابراین، نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از کلیه فرماندهان و خبرگان مشارکت‌کننده در این پژوهش و همچنین، نهادها و سازمان‌هایی که در اجرای این پژوهش، یاری‌گر محققین بودند، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشند.

فهرست منابع

- اکرمی‌نیا، محمد؛ فهیم‌دانش، شهاب (۱۳۹۷). نقش دیپلماسی رسانه‌ای برون مرزی در تحکیم جایگاه منطقه‌ای ایران. پژوهشنامه رسانه بین‌الملل، ۳ (۳)، ۲۵۳
DOR: 20.1001.1.25383825.1397.3.1.10.7
- امیری، سروش (۱۳۹۸). جایگاه ارمنستان در دیپلماسی مرزی جمهوری اسلامی ایران. پژوهش‌نامه مطالعات مرزی، ۷ (۲۴)، ۴۰-۲۵
http://bss.jrl.police.ir/article_93247.html
- امیری، سروش؛ صدیق‌پور، میرابراهیم؛ اسماعیلی، الله‌قلی (۱۳۹۸). راهبرد هم‌زیستی مسالمت‌آمیز درون مرزی و فرامرزی در دیپلماسی چندضلعی عمومی پیامبر اسلام (ص). فصلنامه علوم و فنون مرزی، ۸ (۳۱)، ۹۹-۱۲۸
DOR:20.1001.1.25384090.1398.9.3.6.4
- راثی، علی (۱۳۹۷). نقش رودخانه‌های مرزی در مدیریت بحران آب با تکیه بر دیپلماسی آبی. نشریه مدیریت آب، ۵ (۴)، ۳-۲۲
- رضوی، محمد؛ خزایی، حمید (۱۳۹۵). آشنایی مرزبانان با قوانین و مقررات مرزی و دیپلماسی فعال؛ راهبردی متقن برای تثبیت امنیت در مرزها. پژوهش‌نامه مطالعات مرزی، ۴ (۱۲)، ۴۲-۱
http://bss.jrl.police.ir/article_17528.html
- زارع مهدوی، قادر؛ شهبازی، مهدی (۱۴۰۰). بررسی نشانگاه‌های دیپلماسی انتظامی در مرزهای ایران و پاکستان، فصلنامه علمی مطالعات بین‌المللی پلیس، ۱۲ (۴۶) ۹-۲۸
Doi: 10.22034/INTERPOL.2021.95910
- ساداتی، سید نصرالله (۱۳۹۴). نقش شبکه‌های برون مرزی رسانه ملی در دیپلماسی رسانه‌ای با تأکید بر شبکه‌های العالم و پرس تی.وی. فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، ۲۱ (۷۹)، ۹۹
<https://doi.org/10.22082/cr.2014.15327>
- شناسی، محمدمیر؛ اکبری، کمال (۱۴۰۰). بایسته‌های محتوایی دیپلماسی رسانه‌ای ایران در مناطق روس زبان. پژوهشنامه رسانه بین‌الملل، ۵ (۲)، ۱۱۹-۱۳۵
Dor: 20.1001.1.25383825.1399.5.2.5.8

- کمالی، نوید؛ محمدیان، عباس (۱۴۰۱). راهنمای دیپلماسی عمومی در مأموریت‌های برون‌مرزی؛ اصول اطلاع‌رسانی و برقراری ارتباط موثر با مخاطبان خارجی، تهران، دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها
- مافی، فرشید؛ انوشه، ابراهیم؛ حسنی‌آباد، مهدی (۱۴۰۱). بررسی نقش دیپلماسی مرزی در امنیت متقابل ایران و پاکستان. پژوهش نامه مطالعات مرزی، ۱۰ (۳۶)، ۱۶-۱

Dor: 20.1001.1.23454512.1401.10.2.1.2

- متقی‌دستنایی، افشین؛ قربانی‌سپهر، آرش (۱۳۹۹). دیپلماسی آب و سکونتگاه‌های شهری با تأکید بر شهر مرزی زابل و رودخانه مرزی هیرمند. مجله مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۵ (۵۲)، ۸۷۳-۸۹۰.

Dor: 20.1001.1.25385968.1399.15.3.13.3

- محمدی، مصطفی؛ محبوبی، قربانعلی (۱۳۹۴). تأثیرات دیپلماسی رسانه‌ای ج.ا.ایران در بیداری اسلامی. فصلنامه مهندسی فرهنگی، ۱۰ (۸۳)، ۴۰-۶۵

<https://sccr.ir/Pub/1/1286>

- مرتضایی، شیدا؛ مجتهدزاده، پیروز؛ عزتی، عزت‌الله (۱۳۹۹). بررسی چالش‌های دیپلماسی گردشگری در روابط ایران و همسایگان شرقی (با تأکید بر منطقه مکران). فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۰ (۳۹) ف ۱۷۱-۱۸۶

Dor: 20.1001.1.22516735.1399.10.39.12.4

- نادری‌چنار، زکیه؛ جان‌پرور، محسن؛ رنجکش، محمدجواد (۱۳۹۸). نقش دیپلماسی مرزی در احقاق حقوق مرزنشینان ایران و ترکمنستان، اولین کنفرانس بین‌المللی حقوق و علوم انسانی، تهران

- نصیری‌پور، امیر اشکان؛ رئیسی، پوران؛ محبوبی، محمد (۱۳۹۷). مطالعه میزان آمادگی بیمارستان‌های استان کرمانشاه در رویارویی با بحران‌های مرزی. نشریه مدیریت سلامت، ۱۰ (۲۸)، ۴۱-۷۴

<http://jha.iums.ac.ir/article-1-29-fa.html>

- Andika, Muhammad (2020). Indonesia Border Diplomacy Under The Global Maritime Fulcrum. Ritsumeikan International Affairs, 15, 45-66.

<http://repository.bakrie.ac.id/id/eprint/2101>

- Churruca-Muguruza, C (2022). Everyday Migrant Accompaniment: Humanitarian Border Diplomacy. The Hague Journal of Diplomacy, 17 (1), 1-31.

<https://doi.org/10.1163/1871191X-bja10088>

- Abomhara, Mohamed, Yayilgan, Sule Yildirim, Nweke, Livinus Obiora, & Székely, Zoltán (2021). A comparison of primary stakeholders' views on the deployment of biometric technologies in border management: Case study of Smart mobILity at the European land borders. *Technology in Society*, 64, 101484.

doi:<https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2020.101484>.

- Ndirangu & Gitonga, Josphat (2020) Border diplomacy and territorial disputes in the IGAD Region: a case study of Kenya, Thesis of Master of Arts Degree of Diplomacy, Intelligence and Security at Strathmore University.
- Lena Laube (2019) The relational dimension of externalizing border control: selective visa policies in migration and border diplomacy, *Comparative Migration Studies*

<https://doi.org/10.1186/s40878-019-0130-x>.

- Tolstoguzov, Oleg & Pitukhina, Maria (2019) Public Diplomacy in Cross-Border Cooperation, Published by Heritage

<https://doi.org/10.5772/intechopen.92663>.

- Ferretti, Federico (2021). Geopolitics of decolonisation: The subaltern diplomacies of Lusophone Africa (1961–1974). *Political Geography*, 85, 102326.

doi:<https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2020.102326>.

- Griffiths, Steven (2019). Energy diplomacy in a time of energy transition. *Energy Strategy Reviews*, 26, 100386.

<https://doi.org/10.1016/j.esr.2019.100386>

- Gazzotti Lorena (2022). Terrain of Contestation: Complicating the Role of Aid in Border Diplomacy between Europe and Morocco, *International Political Sociology*, 16 (4), 1-20.

<https://doi.org/10.1093/ips/olac021>

- Olusola Ogunnubi & Oladotun E. Awosusi (2020) Nigeria's 'Border Diplomacy': Rhetoric or Substance for Regional Hegemonic Leadership?, *Global Society*, 36:4, 562-577.

DOI: [10.1080/13600826.2021.1947783](https://doi.org/10.1080/13600826.2021.1947783)

- Iva Rachmawati, and Machya Astuti Dewi, (2021) Model of integrative border diplomacy in managing harmony between Indonesia and Malaysia: case of Temajuk, West Kalimantan, Indonesia. *Geografia : Malaysian Journal of Society and Space*, 17 (1), 44-56.

<https://ejournal.ukm.my/gmjss/issue/view/1376>